

Višňový sad bez melancholie

Višňový sad Antona Pavloviče Čechova provedený na ostravské Komorní scéně Aréna (dříve Divadlo hudby) v podání jedinečného souboru, režírovala mladá kyjevská režisérka Oxana Meleškinová-Smilková. Zatímco proslulí režiséři všude na světě příliš často marně hledají klíč k Čechovovým hrám, které autor sám prosazoval jako lyrické komedie, tady se to podařilo. Obvyklá melancholie, spojovaná s hrami tohoto autora, rázem odpadla a do popředí se dostal švih a vtip, pro mnohé v textu jakoby obtížně hledaný. Ukázalo se, že je čemu se zasmát a s čím sympatizovat.

Od počátku až do konce je příběh loučení s právě kvetoucím višňovým sadem především veselý, jak má také proces loučení se s minulostí být. Dokonce i ten Firs (Petr Böhm), majiteli v prodaném domě zapomenutý, vyznívá skoro bez melancholie a je smířený se svým osudem.

Jde tedy o inscenační úspěch Ostravských. Snad jen v závěru představení neměla být vynechána slova Trofimova obracejícího se k novému majiteli višňového sadu, který jej nechá pokácet.: »Věčný student« Trofimov říká Lopachinovi varovně: »My už se zřejmě víckrát nevidíme, tak víš co, dám ti na rozloučenou jednu radu: nerozpráhuj ruce! Odvykni si ten svůj zlozvyk - rozpráhovat se. A to taky, stavět chaty, počítat s tím, že časem začnou chataři samostatně hospodařit, s tímhle počítat... je taky rozpráhování... No ať je to tak nebo tak, já tě mám stejně rád. Máš útlé, citlivé prsty jako umělec, máš útlou, citlivou duši...« S tou nadějí odevzdával Čechov svoji vlast do rukou podnikavých Lopachinů, s vírou, že budou mít i duši citlivou. Vždyť právě jen s touto vlastností se může dobrá věc podařit. Teprve ona ji může učinit vskutku **dobrou**.

Jakou ještě vyšší funkci by mohl mít literární text v kterékoli době, ne-li funkci varování? Činí-li se tak vesele, tím lépe.

JAROSLAV SEKERA

HAČO' NOVINY 7, 1997/94, 22.4.18

Ostravský Višňový sad i v Praze krásně zavoněl

Ukrajinka Oxana Meleškinová-Smilková, domestikovaná sňatkem na Moravě, se s gusem pustila do nastudování Suchařípova překladu Čechovova Višňového sadu s malým, mladičkým souborem Komorní scény Aréna z Ostravy. Vymyslela si i klubovou scénografii pro inscenaci a přibrala pěti hostujícími herců, aby doplnila stav. I v tomto měla šťastnou ruku.

Čechovovská impresionistická klasika o věčném boji krásy, poezie i tradice s financemi a co nejvýše namazaným chlebem naším vezdejším má v jejím pojetí švih, až na neorganický „dovětek“ starého sluhu, kterého zapomněli v pustém domě. Začíná-li „nostalgickou koláž“ režisérka úderem zvonu do ticha, logické by bylo zakončení hranou zvonu s uzavřením do-

mu, bez návratu dovnitř k opuštěné služebné duši. Stejně tak logické by bylo dodržet stylovou čistotu výtvarného a konec konců i slovního projevu, a nezavlékat do místy až rokokové rozmarné inscenace novodobé propriety (např. mobilní telefon). I bez nich publikum ví, že to, co na scéně sleduje, má s dneškem hodně společného. A do třetice, původní hudba

Pavla Helebranda má dobré aranžmá, ale v podstatě jediné téma. Jenže dvouhodinové divadelní představení není fuga. Naštěstí se hraje i k tanci a z radosi na piano, na kytaru, na harmoniku, ale i na housle či pikolu. To všechno ostravská herecká mládež hravě zvládá.

Tím také končí mé výhrady k tomuto inscenačnímu počínu. Herecky přesvědčivé výkony jsou samozřejmostí, ale některé výstupy, hlavně v první části, jsou až hektické. Od scény nočního příjezdu celé společnosti do venkovského sídla, přes duet (dialog není to správné slovo) Ani Radky Coufalové s Varjou Renáty Klemensové, až k insce-

načně nápaditému rozhovoru Jaši (René Smotek), který si při svádění postaví Duňášu (Lenka Břenková) na otáčivou židličku od piana...

Výkony všech slečen a dam mají v pánech výborné spoluhráče. Ať už jde o suverénní i delikátní Kateřinu Havelkovou coby Raněvskou, dívčí, rozevlátou, jako živé stříbro sršící Aňu Radky Coufalové, rošťáckou a zvědavou Duňášu Lenky Břenkové i půvabnou a trošku introvertní Varju Renáty Klemensové a decentně svěťáckou Charlottu Lucie Finkové. Z pánu je nejvýraznější Lopachin Vladislava Georgieva, i když trošičku na hraně teatrálnosti. Nejlidštěji na mě působil právě Jaša – René Smotka. V každém případě, zatancujete-li si o přestávce na merendě pořádané madam Raněvskou a panem Gajevem na počest vydražení višňového sadu, určitě si nezdáte. Jen po přestávce už budete spolu s hrdiny většinou smutnit. I když humor a naděje u Čechova nikdy neumírají: „Někam dojdou. Když nedojdu, tak ukážu cestu jiným.“ Cestou „musíme obejít všechno to malé a prchavé, abychom mohli skutečně žít.“ Berte to ale s rezervou, neboť sám Čechov vkládá tato „moudra“ do úst věčného studenta a snílka. Sám byl totiž mistrem detailu.

Pověst, která představení předcházela, přivedla do pražského Studia Divadla Labyrint hodně zvědavých diváků, až měli problém se tam vejít. Sedělo se nepohodlně na úzkých tvrdých lavicích, nikdo však neodešel. Bylo škoda nechat si něco takového ujít!

JAROMÍRA SITAŘOVÁ

Na merendě se všichni dobře baví, jak se zdá: rozesmátá hostitelka Ljuba Raněvská (Kateřina Havelková, vlevo) i věčný student Péta Trofimov (Dušan Škubal) v náručí s Varjou (Renáta Klemensová)

Foto Miloš Polášek

Višňový sad jako nepřetržitý gejzír

Na zemi se povaluje spousta uschlého listí. Sem tam procházející člověk zavadí i o nějakou tu větévku. Lavice a židle. Malý prostor pražského Studia Labyrint je narván k prasknutí. Před námi, diváky, je malý pokojík, zatím lehce zakrytý nadýchanou bílou záclonou. Na zemi svíčky, jablka, ořechy. Začíná představení inscenace hry ruského dramatika Antona Pavloviče Čechova Višňový sad. V rámci přehlídky profesionálních činoherních souborů divadel České republiky nazvané České divadlo 1996/97, pořádané agenturou Foibos, ji do Prahy minulý týden přivezla ostravská Komorní scéná Aréna.

Režisérka inscenace Oxana Meleshkina - Smilková (zároveň ve spolupráci s Iljou Hylasem i autorka scény) bez piety seškrtala Čechovův text do jakési koláže (kde ovšem je vše podstatné a důležité), která trvá něco málo přes dvě hodiny. Pokud jste do divadla přišli na hloubavou širokou ruskou duši, jste vedle. Ze všech tryská obrovská energie, jsou neustále v centru dění, inscenaci provází hudba, zpěv (snad každý člen souboru hraje na nějaký hudební nástroj). Inscenace neběží, nýbrž letí. Všichni k sobě mají lidsky blízko, a tak není problém, aby např. u jednoho stolu popijeli šnaps Firs (Petr Böhms) spolu se svým pánem Gajevem (Pavel Cisovský). Díky tomu pak se v těch opravdu tragických scénách, kdy režisérka herecký projev potlumí, zpomalí, tají divákovi dech a jde mu mráz po zádech.

Celé obsazení je podstatně mladší, než je

obvyklé, a tak Raněvské (Kateřina Havelková) věříte to, jak za ní v Paříži všichni mužští fantí, je mladá, krásná (jen by si její představitelka měla dát podstatně větší pozor na výslovnost), mladická Aňa (Radka Coufalová) vůbec není klasický andílek, ale se svou nevlastní sestrou Varjou (Renáta Klemensová) rukou společnou a nerozdílnou vyvádějí drobné kulišárny atd. Lehce do popředí vystupuje dámská (či spíše dívčí) část souboru, kromě již výše zmíněných kouzelně naivní Duňaša Lenky Břenkové - její první scéna setkání s Jašou René Šmotka je naprosto úžasná. Jaša „hovoří“ francouzsky, chová se jako největší svěťák, ale z bot mu čouhá sláma, (jen ten mobilní telefon jako by se na panství k Raněvské zatoulal jakýmsi nedopatřením) a ona je uchválena.

Divák má všechny účinkující ne takřka na dosah ruky, ale může si na ně doslova a do písmene sáhnout, dívá se jim velmi často z očí do očí a podvědomě uhýbá, aby do něj při prudkých akcích někdo nevrátil. Dokonce si pak někteří diváci zatančili pěkně od podlahy na karnevalu u Raněvské a Gajeva. Divák tak vidí do herecké kuchyně a každá faleš a neupřímnost by byla ihned odhalena.

Ostravský Višňový sad okouzлил. Co na tom, že chvilkami není hercům rozumět, protože jedou dvě akce najednou, když si v duchu říkáte - ten Čechov by měl radost. Tak takhle nějak to tenkrát myslel. Že, pane Čechove?!

Radka TESÁRKOVÁ

Vynikající Radka Coufalová jako Aňa

Foto Miloš POLÁŠEK

Slavn 12.3.94 013

X → Kava

Idéálním režisérem pro hry A. P. Čechova by byl podle ruské režisérky Oxany Meleškinové Federico Fellini

Višňový sad bude klasický, nikoliv však muzeální

Oxana Meleškinová pracuje jako umělecká šéfkyně Centra vizažního a dramatického umění v Moskvě. Kromě práce v malém autorském divadle, ovšem s velkými herci, jak vzápětí sama dodává, se věnuje i výtvarné práci. Kromě vlastní činnosti na tomto poli organizuje výstavy dalších výtvarníků. Vzhledem k tomu, že momentálně v Čechách postrádá „svoje“ divadlo, tak stále pendluje mezi Moskvou a Olomoucí, kam se provdala. Nicméně její manžel tímto způsobem života není příliš nadšen.

JANA KNIŽÁTKOVÁ

DEN: Která z vašich mnoha profesí je vlastně původní?

O. Meleškinová: Vystudovala jsem filozofii, herectví a režii. Ale výtvarně se zabývám už od dětství. Nicméně profesí režiséra vyžaduje vlastně i výtvarné citění, protože divadlo, to nejsou jen drama a herci, ale i scéna, kostýmy, na jejichž přípravě se jako režisérka podílím. Měla jsem však i několik samostatných výstav, které s divadlem nesouvisely.

DEN: Režisér pracuje s lidmi, výtvarník spíše o samotě v ateliéru. Co je vám bližší?

O. Meleškinová: Ráda pracuji s lidmi a mezi lidmi, ale potěhuji i samotou. Nevím, jak jiní režiséři, ale já si musím občas někým zalézt a všechno si v klidu v sobě poskládat, něco vymyslet a pak teprve může nastoupit realizace na scéně, protože to už bez lidí nejde. Podle mě nemůže existovat současné divadlo bez živých vztahů, které se rodí právě na jevišti. To je ostatně i ruská škola prožívání, kterou jsem prošla. Jedná se o intenzivní prožitky života, představ,

kultury, zkušeností, které si člověk musí v koncentrované podobě přinést do divadla. A technicky zvládnuté se je pak snažit přenést na diváka. Nejde jen o to, aby si herec uvědomoval, co se právě na scéně děje, ale aby dokázal každý okamžik „skutečně“ prožít. To je pro mě jako režisérku i herečku základní věc.

DEN: Lítujete toho, že jste opustila Moskvu?

O. Meleškinová: Lituju. Je tam sice z ekonomického i politického hlediska hrozný život, ale máme bezvadná divadla. Je to pro mě velká ztráta. Hlavně pocituji problémy v jazykové oblasti. S ruskými herci se někdy domluvíme i bez slov, protože cítíme stejně, kdežto tady je to momentálně problém vzhledem k tomu, že česky umím zatím velmi špatně. Ale jezdím často do Moskvy, kde také ještě pracuju. A žiju tak trochu v mezíprostoru. Jsem stále na cestách a pořád se stěhuju. Nedávno jsem četla rozhovor s P. Landovským, kde se vyznal z podobného pocitu.

DEN: Část roku teď trávíte v Olomouci. Jak na vás toto město působí?

O. Meleškinová: Víte, já se v Moskvě pohybuju v teritoriu, které je zhruba poloviční než Olomouci. Když jsem se poprvé rozhodla, že si ji prohlédnu, tak jsem neměla za hodinu, co dělat. Je to sice moc pěkné město, ale z kulturního hlediska úplně mrtvé. Nechtěla bych vás urážet, ale viděla jsem třeba divadlo, které je strašné. Já být primátorem, tak se stydím za jeho úroveň. A můžu říct, že jsem repertoár činohry zhlédla několikrát. Na evropské úrovni je vaše Divadlo louček, ale činoherních divadel, kde bych

Působivá scéna k Višňovému sadu je společným dílem I. Hylase a režisérky O. Meleškinové.

Foto: DEN - BARBORA KUBALOVÁ

chtěla pracovat, moc nemáte. Výjimkou je třeba Divadlo Na Zábradlí.

DEN: Opustíte na chvíli divadlo, Olomouc teprve nedávno opustili ruští vojáci, kteří tam byli „dočasně“ umístěni. Jste Ruska, setkání jste se s nějakými projevy nepřátelství vůči vaší osobě jen z tohoto důvodu?

O. Meleškinová: Objevily se takové momenty, ale vidím ten problém trochu jinak a netýká se jen lidí tady u vás, ale i v Rusku. Přijdu třeba do obchodu a mluvím rusky, pak se ke mně prodavačka chová opovrhivě, ale když mluvím anglicky, tak je její přístup ke mně úplně jiný. Ale to jsou reakce konkrétních lidí, protože v jiném obchodě je úplně jedno, jakou řeč mluvím, a chovají se ke mně profesionálně jako k zákazníkovi. Ale sama se s tím setkávám jen zřídka. Ostatně ruská inteligence

s invazí do východní Evropy ne-souhlasila. Vztah obyčejných Rusů k tomuto kroku naši vlády byl stejný jako u vás. Ale to je politika, která by mezi normálními lidmi bariéry neměla dělat. Jsou ovšem případy, kdy se s tím někdo nedokáže vyrovnat, a pak mu stačí, když na něj někdo promluví rusky a on reaguje neadekvátně. To je ovšem jeho problém.

DEN: Proč jste zvolila za první místo své režisérské práce v Česku právě ostravskou Arénu?

O. Meleškinová: Jedná se vlastně o náhodu. Moje kamarádka, která v Olomouci vydává kulturní zpravodaj „Kdy, kde, co“, Eva Pogodová se mě jednou zeptala, proč v Česku nepřacuju. Odpověděla jsem jí, že jednak nemám čas a jednak že neznám jazyk ještě tak, jak bych potřebovala. Ona mi na tyto dvě námitky navrhla, abych si přesto okmukla ně-

kolik zdejších divadel. A kromě jiného mi nabídl i návštěvu ostravské Arény. Přijela jsem a velmi mě zaujal zdejší prostor. Ale měla jsem pocit při sledování jednotlivých představení, že ještě nenastalo propojení mezi „jazykem“ tohoto divadélka a jeho prostorem. Ale našla jsem tu herece, kteří mají chuť do práce, a pokud pochopí, o co jde, tak to může být první krůček.

■ ■ ■
O tom, zda se skutečně podařilo udělat krůček kupředu, se mohou návštěvníci Komorní scény Arény přesvědčit dnes v 19 hodin, kdy se odehraje premiéra Čechovova Višňového sadu. Podle slov režisérky, která se přiznává ke svým dvěma velkým láskám - Čechovovi a Fellinimu, se bude jednat o klasické pojetí, což v žádném případě neznamená muzeální.

Komorní scéna Aréna společně se Zeleným bodem vstoupí do nové sezóny v areálu Černé louky

Po Babím létu se chystá Višňový sad

Ostravská Komorní scéna Aréna vstupuje do nové sezóny letos poněkud netradičně, nikoliv na domovské scéně na Masarykově nám., ale v prostorách Černé louky. Ve dnech 13. až 15. září se zde uskuteční akce nazvaná Babí léto ve Farské zahradě. Děje se tak ze dvou důvodů. Jedním z nich jsou zkoušky na první premiéru, kterou bude 30. září Čechovův Višňový sad. Druhým je pak sympatická snaha pokusit se alespoň na chvíli oživit dnes téměř mrtvou zónu výstavního areálu.

JANA KNIŽÁTKOVÁ

Třídenní program je koncipován s ohledem na rodiny s dětmi. Kromě divadelních představení pro dospělé, při kterých se publiku představí samozřejmě domácí soubor Arény (Průběžná O/s/trava krve a Krocní ženy), ale i hosté: Z - divadlo Zelenec ze Slovenska a Buchty a loutky z Prahy, jsou připraveny souběžné i pohádky, hry a soutěže pro děti. Společně pak mohou návštěvníci zhlédnout vystoupení folklórních souborů Hlubina, Hlubinka a Šmykňa. Zkrátka neprijdou ani vyznavači folku. V pátek ve 20 hodin vystoupí ve Farské zahradě se svým programem Něco o Americe P. Dobeš s R. Havlem a T. Kotrbou. Součástí nedělní nabídky je v 18 hodin i akce s

bombastickým názvem První historické setkání umělců všech žánrů, které se uskuteční při příležitosti zahájení následující kulturní sezóny a bude nahráváno Českým rozhlasem Ostrava. Pro tento pořad je připravena i mokrá varianta v restauraci Lesanka, byť všichni věří, že tento víkend bude z hlediska počasí vydařenější než minulý. Uspořádat finančně dosti nákladné kulturně-zábavné Babí léto by nebylo možné bez grantů Magistrátu města Ostravy, obvodu Moravská Ostrava a Přívoz, pražské nadace Open Society Fund a příspěvní sponzorů.

Svou troškou do kulturního dění bude přispívat i diváky oblíbená Komorní scéna Aréna. Jejím prvním závdavkem bude i chystaná premiéra Višňového sadu A. P. Čechova, která nese charakteristiku - nostalgická koláž. Režie se ujala ruská režisérka a výtvarnice Oxana Meleškinová, která žije v současné době v hanácké metropoli. S jejím výtvarným projevem se mohli v minulém roce seznámit návštěvníci olomoucké Galerie Bohéma. Není proto divu, že se při přípravě hry podílí rovněž na realizacích scény a kostýmů. Oxana Meleškinová předtím, než se provdala a přesídlila do Olomouce byla ředitelkou moskevského Divadla poezie a pohybu, se kterým v roce 1989 získala hlavní cenu na festivalu ve

Washingtonu. Tento fakt byl počátečním impulsem nabídk k hostování v Anglii, Německu a dalších místech. Navázat spolupráci s touto ve světě již známou režisérkou se Aréně podařilo tak trochu náhodou právě díky zmíněné výstavě, kde se ředitelka Arény R. Huserová s Oxanou Meleškinovou seznámila a učinila jí nabídku. Ta pak zhlédla v Ostravě téměř všechna představení a na tomto základě se rozhodla přijmout. Zájem o její práci projevilo sice i pražské Divadlo Na Zábradlí, které však podle O. Meleškinové již má svou tvář a pomoc nepotřebuje, kdežto v Ostravě má daleko širší pole působnosti. Mladý herecký soubor je podle jejího mínění talentovaný a pod dobrým vedením může vykonat na divadelním poli kus dobré práce. Ostravská inscenace, která je prvním režijním počinem Oxany Meleškinové u nás, je důkazem toho, co si sama předsevzala - režirovat alespoň jednu hru za rok v Česku. Slavnostní uvedení Višňového sadu, kterého se možná zúčastní dcera I. M. Smoktunovského a kulturní atašé Velké Británie a Německa, pravděpodobně doplní malá výstava výtvarných prací O. Meleškinové ve foyeru Komorní scény. Premiéra osobitě pojatého „Čechova“ se chystá v pondělí 30. září v 18.30 hodin. Hned následující den je pak připravena první repríza.

Osobitý rukopis režisérky, výtvarnice a herečky Oxany Meleshkinové

Báječný Višňový sad v Aréně

LADISLAV KNIŽÁTKO

OSTRAVA. Inscenovat jednoho z vyhlášených dramatiků Antona Pavloviče Čechova – je záležitost vždy již v zárodku jaksi prestížní.

O díle tohoto ruského lékaře, který z autora humoristických povídek stačil ve svém poměrně krátkém životě dosáhnout výšin spisovatelského Parnasu, byly již napsány stovky knih po celém světě a různá období divadelního vývoje, jak decennia narůstala, nacházela vždy „ten nefalšovaně pravý“ recept k rozkrytí jeho tak těžko jednoznačně zařaditelných her. Od samých začátků, kdy ve slavném MCHAT jim vtiskl původní podobu realisticky orientovaný režisér Konstantin Sergejevič Stanislavskij, až do let nedávno minulých, kdy se do nich nezřídka promítaly hlubinné sondy, jako výdobytek psychoanalýzou inspirovaných postupů.

V ostravské Komorní scéně ARÉNA se hostující režisérka Oxana Meleshkina-Smilková (takto navíc ještě herečka, malířka a doktorka filozofie) nenechala zlákat k ostentativně ambicióznímu „rozcupování“ jedné z Čechovových her – „VIŠŇOVÉHO SADU“ – v brilantně excelentním, „hlubinnou psychologií“ ozdobeném, výkladu. Nic takového. S nonšalancí a eufo-

rickou lehkostí, zcela v duchu postmoderně nerigorózního vlastního postoje, si pohrála s tímto „posvátným“ dramatickým materiálem kouzelně „profánním“ způsobem, aniž by se v nejmenším dotkla jeho „neposkvrněného početí“.

Nestává se tak často – a nejen v Aréně – aby inscenační záměr se při vlastní realizaci „vyvedl“ inscenátorům v tak průzračné tvarové čistotě. V daném případě se to podařilo s až odzbrojující samozřejmostí a invencí jiskřící spontaneitou. Soubor Komorní scény beze zbytku uvěřil výrazné koncepci hostující umělkyně a s imponující soustředěností a nasazením se snažil maximálně naplnit její představy. Zúročily se tak všechny pozitivní zkušenosti z předcházejících inscenací, na kterých tento kolektiv vyrůstal, a dnes je možno konstatovat, že nová ostravská divadelní parta si již zřejmě odbyla ono nutné období „malin nezralých“.

• Inscenační záměr v průzračné tvarové čistotě •

Vždyt „nostalgická koláž“, jak svůj jevištní artefakt režisérka nazvala, vyžaduje od účinkujících zcela specifické požadavky na nezvyklou interpretaci textu. (hraje se v překladu Leoše Suchařípy). A jestliže se „aréniáci“ s nimi dokázali vypořádat na takové úrovni, jakou nám tentokrát předvedli zejména Pavel Ci-

Scéna z inscenace Višňový sad představuje Pavla Cisoovského v pozoruhodně zdařile ztvárněné roli Gajeva. Foto: M. Polášek

sovský (Gajev), Kateřina Havelková (v roli Raněvské), Radka Coufalová (Aňa), Renáta Klemensová (Varja) či Dušan Škubal (Trofimov), pak lze očekávat, že trend směřování souboru bude i nadále nadějně vzestupný. Svěbytný tvůrčí profil je při tom nutno neustále posilovat. V daném případě se ukázalo velmi přínosným rozšíření repertoárového rozsahu o divadlo akcentované výtvarnosti a hlubokého

metaforického smyslu. Režisérka, jako tvůrčí osobnost s vyhraněným výtvarným názorem, si velmi dobře porozuměla s dalšími spolupracovníky – scénografem Iljou Hylasem i skladatelem Pavlem Helebrandem. Kostýmy nápaditě navrhla Eva Kotková.

A tak vznikl působivý jevištní tvar, který – při veškeré rozevlátosti a spontaneitě – má přesvědčivou uměleckou logiku a řád.

KALENDÁRIUM

9. ŘÍJNA

1791 – narodil se **Jan Evangelista Krbec**, český publicista, historik a překladatel (zemřel 27. 4. 1857).

1906 – narodil se **Wolfgang Staudte**, německý filmový

režisér (zemřel 19. 1. 1984).

1926 – zemřel **Emil Burian**, český operní pěvec, baryton (nar. 12. 12. 1876).

1961 – narodila se **Zuzana Bydžovská**, česká herečka. – Den Světové poštovní unie

Výročí úmrtí spisovatele A. Staška

Spisovatel Antal Stašek, vl. jm. Antonín Zeman, jehož 65. výročí úmrtí si připomínáme 9. října, se narodil 22. 7. 1843. Jeho počátky jsou sice ve znamení tvorby básnické, ale hlavní místo si získala nakonec v jeho díle próza (Blouznivci našich hor, O ševci Matoušovi). Od r. 1913 žil se svým synem I. Olbrachtem v Praze, dále literárně tvořil a podporoval hnutí českého dělnictva za sociální rovnoprávnost. (kBI)

Antal Stašek

Cena Jaroslava Seiferta dvěma autorům

Za literární skvosty

PRAHA. Prestížní literární Cenu Jaroslava Seiferta převzou dnes v Praze dva básníci.

laureáty se stali Antonín Brousek a Petr Kabeš. Rozhodla o tom porota pod vedením šéfredaktora Literárních novin Vladimíra Karfíka.

Jiřina Hauková je autorkou, která žila v ústraní. Přesto se však význačně podílela na podobě současné české kultury nejen jako básnička, ale i jako překladatelka angloamerické prózy a poezie.

Zbyněk Hejda, vzděláním filozof a historik, patřil v 60. letech do okruhu časopisu Tvář a publikoval v časopise Host do domu, Literárních novinách, pařížském Svědectví a dalších:

Jsou to – Jiřina Hauková (1919) za básnickou sbírku Světlo v záři a Zbyněk Hejda (1930) za básnickou sbírku Valse mélancolique. Cenu uděluje od roku 1986 Nadace Charty 77 za vynikající beletristické dílo vydané v posledních třech letech.

Po prozaičích, jako byli například Bohumil Hrabal a Milan Kundera, byla letos cena, stejně jako loni, rozdělena mezi dva básníky. Loňskými

Čechov, to nejsou muzeální břízy a ženský pláč

Ostrava, Praha (Od naší spolupracovnice) - Inscenaci Višňového sadu v režii Oxany Meleshkinové-Smilkové uvede v pondělí na přehlídce České divadlo Komorní scéna Aréna z Ostravy v pražském Studiu Labyrint. Višňový sad je první českou inscenací ruské režisérky, jež se v roce 1994 přivdala do Olomouce. Oxana Meleshkinová-Smilková dosud režírovala v Kyjevě a Moskvě, kde spolupracovala s Innokentijem Smoktunovským, ale i v Anglii a Spojených státech.

Vaše inscenace se stala v Ostravě mimořádnou událostí. Jak se vám pracovalo s neznámým souborem?

Práce na Višňovém sadu pro mě byla přitažlivá už pro možnost setkání s mladými herci, pro čistotu, která v nich je. Mám ještě potíže s češtinou, takže jsme si vytvořili zvláštní divadelní jazyk, něco mezi ruštinou, češtinou a někdy i angličtinou. Zvyšená pozornost vyvolaná snahou mi rozumět pomohla hercům překonat nedostatky. Samozřejmě že bez schopnosti porozumět Čechovově duši by to nešlo. Estetika, vkus, životní i herecká zkušenost jsou stejně důležité jako talent. Jen neohraničená důvěra a láska režiséra může uvolnit talent herců. Ti to okamžitě vycítí a ihned odpovídají.

Máte za sebou více režii Čechova. Narazila jste v různých zemích na různé přístupy k tomuto autorovi?

Hned při první inscenaci Čechova - šlo o Strýčka Váňu v Londýně - jsem narazila na problémy. Čechov je velmi současný, moderní, a tak jsem ho také chtě-

Režisérka Oxana Meleshkinová-Smilková, jejíž inscenaci Višňového sadu přiveze z Ostravy do Prahy Komorní scéna Aréna

FOTO: MAFA - ALEXANDR SATINSKÝ

la režírovat. Moje pojetí však pro ně byl šok. Měli totiž velmi muzeální představu - břízy a zase břízy a všechny ženy pláčou. Ale ženy v Rusku měly tak těžký život, že plakat ani neuměly. A pokud plakaly, tak to už byl konec. Čechov není obsažen v textu, je v myšlence, tu je třeba realizovat. Herci však byli zaujati textem a myšlenka jim unikala. Nakonec jsem je přesvědčila. Výsledek, jak potvrdily kritiky v Londýně i v Moskvě, byl velmi dobrý.

Uvažujete o další práci v Londýně?

Dlouho toužím inscenovat Puškinovy Malé tragédie. Chtěla jsem je režírovat právě v Anglii, protože Angličané s námi mají společnou jazykovou energii a jsme si velmi podobní i v divadelní mentalitě. Puškina však téměř neznají a neexistuje kvalitní anglický překlad Malých tragédií. Zato Němci Puškina uznávají - asi tak jako v Anglii cti Shakespeara. Německý překlad je hotov a jsem pozvaná do divadla v Kolíně nad Rýnem.

Na Moravě jste se nejprve představila jako výtvarnice, až

pak jako režisérka. Co je teď vaší doménou?

Neodděluji to od sebe. Chápu umění jako cestu poznávání člověka, je lhostejné, zda se vyjadřují prostřednictvím jeviště, či galerie. Tím, že jsem se přestěhovala do Olomouce a měla relativně více času, jsem se mohla maximálně věnovat grafice a malbě. Mým životním tématem je láska, člověk mezi lidmi a jeho vazba k nim. Lidská tragédie se střídá s komedií, fraškou, proto jsou mémi zamilovanými autory Shakespeare, Čechov, Kafka a Mrožek.

Píšete i básničky, nepomýšlíte na divadelní hru?

Dvě jsem už napsala a další mám rozpracovanou. Hru Umělcova žena o Gale, manželce Salvadora Dalího, která byla také výtvarnicí, chci nechat přeložit do češtiny a uvést. Jsem přesvědčená, že ženy vidí mnohé problémy života hlouběji než muži, prostě z druhé strany.

První režii v nové vlasti máte úspěšně za sebou. Co plánujete dál?

Bavila mě práce v Aréně a ráda bych zde pokračovala. Jáká mě Čechov, především Tři sestry. Líbilo by se mi pracovat i v Praze, ale ne kdekoli. Pro mě je důležité zázemí divadla. Svou estetikou mě nejvíce zaujalo Divadlo Na zábradlí. Věděla bych, co tam režírovat, ale s uměleckým šéfem Petrem Lěblem se osobně neznám. Také Divadlo Petra Bezruče má specifický rukopis. Částečně tu existuje moment prožívání blízký ruské divadelní škole. A ráda bych otevřela v Olomouci divadelní klub a založila malý soubor. **PETRA POGODOVÁ**

Višňový sad zahraný v trysku

Jízdu na saních tažených ruskou trojkou, pádící tryskem širou stepí, připomíná interpretace Čechovova Višňového sadu v podání Komorní scény Aréna z Ostravy. Inscenaci režisérky Oxany Meleškinové-Smilkové představil ostravský soubor při pondělním hostování v pražském Studiu Labyrint v rámci přehlídky České divadlo 1996/97.

V trysku, kdy na text vystačí dvě a čtvrt hodiny včetně přestávk, se sice poztrácely mnohé repliky, situace a odstíny, jež k Čechovovi v tradičním provedení patří, zato však ansámbl Arény přesně využil své přednosti a slabiny odsunul do ústraní. Zejména herečky se nechaly vyburcovat k výkonům, jež se vášnivostí a zjiřenou emocionálnitou blíží ke stylu ruské herecké školy; excelentní výkon podala například Radka Coufalová jako Aňa, kterou Aréně mohou závidět i přední divadelní domy.

Pravda rychlost, s níž se Čechovovy repliky přelévají s civilními promluvami, je místy tak překotná, až se v ní utápí i pointování výstupů. Nebyla to však neúcta k autorovi, ale jeho znalost, která vedla režisérku k vytvoření inscenace, v níž do šumění višňového sadu zaznívá zvonění mobilních telefonů. Jen by stačilo u některých moderních odkazů zjemnit a ubrat, aby jejich zařazení nevyznívalo tak křečovitě.

ZDENĚK A. TICHÝ

MFJ 5.3.97

2x

Moravskoslezský den 11.6.1999

Týden končí, víkend začíná ★ ★ *Týden končí, víkend začíná* ★ ★

Poslední uvedení Višňového sadu

Derniéra první
ostravské režie
O. Meleškiny-
Smilkové

LADISLAV VRCHOVSKÝ

V pátek v 18.30 hod. uvede ostravská Komorní scéna Aréna poslední reprízu hry Antona Pavloviče Čechova *Višňový sad* v režii ukrajinské režisérky Oxany Meleškiny-Smilkové. Inscenace získala řadu ocenění. Umělkyně, která svoji režijní pout' Českou republikou právě tímto kusem zahájila, je některými svými spolupracovníky označována za Mozarta divadelních prken. To pro svoji neústupnost, nespoutanost, tvůrčí invenci a energii, kterou ne každý, kdo se s touto režisérkou setká, unese a ve spolupráci s ní vydrží.

Nedávno jsme na stránkách našeho listu přinesli reportáž do-
svědčující konfliktní atmosféru kolem realizace další režie O. Meleškiny-Smilkové, tentokrát v pražském Národním divadle. V

Snímek ze zákulisí arénovského *Višňového sadu* A. P. Čechova v režii O. Meleškiny - Smilkové zobrazuje atmosféru v šatně hereckého souboru o přestávce před druhou polovinou představení. Foto M. POLAŠEK

emotivně vypjaté atmosféře po premiéře Bulgakovova *Mistra* a Markétky se dostalo odsudku i některým hercům, kteří se mimořádným přístupem režisérky ke zkoušení nenechali odradit a

znechutit. Mezi pozitivní příklady je třeba zařadit zejména herce Národního divadla Miroslava Donutila a Františka Němce.

Diváci, kteří by si rádi pobesedovali s herci ostravské Arény o

jejich přímých zkušenostech s Oxanou-Meleškinou Smilkovou i ti, kteří se zajímají o práci této režisérky na jiných scénách v ČR, mají dnes večer po představení mimořádnou příležitost.

Ostravská komorní scéna Aréna opět zabodovala v celostátním měřítku

Višňový sad uspěl v prestižní anketě

OSTRAVA/PRAHA (jah).
Višňový sad Antona Pavloviče Čechova, nastudovaný minulý rok v září hereckým souborem Komorní scény Aréna, získal v anketě Divadelních novin „Inscenace roku 1996“ cenný hlas.

V anketě spolupracovníci Divadelních novin dávají hlas inscenaci, která je v minulém roce nejvíce oslovila a kterou považují za pozoruhodnou a po umělecké stránce výjimeč-

nou. Ankety se zúčastnilo 71 osobností, jež rozdělily své hlasy mezi třicet různých inscenací či choreografií.

S převahou zvítězila inscenace hry rakouského dramatika Thomase Bernharda – Ritter, Dene, Voss, kterou režíroval v pražském Divadle Na zábradlí – v současnosti nejspěšnější český režisér – Jan Antonín Pitínský.

Zastoupení severomoravských divadel bylo v anketě minimální. Dva hlasy získalo Národní divadlo moravskoslezské Ostrava za operu Luboše Fišera Lancelot, uvede-

nou v sugestivním prostoru hukvaldského hradu, a jeden hlas Moravské divadlo Olomouc za Mozartovo Idomeuco v režii Ladislava Štose.

Ze severomoravských činoherních souborů zaujala v roce 1996 pouze Komorní scéna Aréna svou hrou Višňový sad, již režírovala Oxana Meleshkina-Smilková. Na inscenaci roku ji navrhovala Markéta Jůzová pro nekonvenční a strhující režijní kompozici s řadou skvělých hereckých výkonů.

Přestože herecký soubor z „Arény“ bývá často označo-

ván jako mladý a nastupující, má již za sebou řadu úspěšných inscenací a z řady herců se již staly skutečné osobnosti mající popularity mezi pravidelnými návštěvníky.

Vyhledávanými představeními jsou například „Shakespeareovky“ Krocení ženy a Hamlet (režie Pavel Císovský), hornická a drsná Průběžná O(s)trava krve Radovana Lipuse či poetické a hravé inscenace režírované Tomášem Jírmánem – Kuře na rožni, Goldoniáda a od minulého čtvrtka (premiéra 16. 1. 1997) Máchův veršovaný románek Máj.

Prostějovské dny poezie

Prostějovské dny poezie vznikly před sedmi lety jako skromnější podoba jarních Poděbradských dnů poezie. Stačily už vrst do končin života města, které je recitátorům a milovníkům poezie známo jako dějiště národní přehlídky uměleckého přednesu, to prostějovského rodáka Jiřího Woltra. Letošní sedmý ročník od 15. do 17. října a veřejnosti nabídne šest programů. Dva z nich jsou *Balada strašlivou* a *Jakuba Krčínovi*, a o tom, kterak se vyvalil, uvede Divadlo Continuo z Vodňan, s dalšími dvěma z tvorby Jana Čepa a Jakuba Demla *Sestra Úzkost* a s pohádkou pro děti *Zpívej klaune přijede do Prostějova* pražského divadla. Pošumavský věneček u paní Nadji aneb hra na Hravý představení posluchačů brněnské JAMU. Osobnost Ladislava Postránecký. Pořadatelem VII. Prostějovských dnů poezie je klub Duha a Městské divadlo v Prostějově ve spolupráci s přáteli kultury slova z Prahy. (jsu)

Bravo KANTILÉNA!

Veškeré v superlativě lze vždy psát o výkonech KANTILÉNY, mladé ženy při Státní filharmonii Brně. Vysoký profesionální výkon si toto těleso, slavící letos se svým zakladatelem dirigentem 40 let svého trvání, již po dlouhá léta udržuje, propůjčiv i na nedávném koncertě v kostele sv. Augustina, zařazenému Mezinárodního hudebního festivalu Moravský podzim. I přes různé vlivy se člověk mohl zaposlouchat do nádherné Mistryně polyfonie 16. a 17. století, klasicismu 18. stol. (velmi zdařené provedení pěti částí z Haydnových Deseti Božích přikázání!) a současných autorů - a to je myslím ta nejvyšší pochvala. K výkonnosti přidal i Martin Jakubiček, mistr varhan i improvizace (mj. Fantazie g-moll J.K. Kuchaře) - jejich spolupráce byla dovedně provedena. Všechny autory jsme uvítali svěží Salve regina Petra Rezy, již téměř klasickou Missu brevis Zdenka Pololánika, kterou přednesla KANTILÉNA postě. Ačkoliv při chrámových koncertech bývá potlesk obvyklý, dalo početné publikum tentokrát i tlesknout najevo svůj obdiv. V. L.

Festival lidových muzik

Festival lidových muzik se uskuteční ve dnech 11. a 12. října VI. ročník festivalu lidových muzik, tentokrát pod názvem Ovířeny. Již sám název napovídá, že bude věnován nástrojům lidových muzik a hudebním projevům regionů, v nichž se pěstuje víno. V rámci festivalového programu v hradištském Klubu kultury se v sobotu představí např. cimbálová muzika a mužský sbor Lúčka cimbálová muzika J. Varmuži ze Svatobořic - Místička, Jankovská, ale i hosté ze Švýcarska, Maďarska, Ukrajiny a Slovenska. Pořad hudby vinorodých krajů bude uvádět Městské divadlo z Brna. Součástí festivalu jsou i páteční besedy u cimbálů (19.30), a to ve Slovákách bůd v Uherském Hradišti a ve skleněném zámku. (mku)

Divadlo v 7 a půl zahajuje

Divadlo v 7 a půl, které hraje v divadle Barka, Svat. Čecha, zahajuje svou druhou sezónu třicátou reprízou úspěšné inscenace *Goldflam*, jejíž scénář podle prózy Ivana Olbrachta se koná koncem listopadu, kdy v Goldflamově režii se dočkají odložené hry Josefa Kajetána Tyla „Cesta do Ameriky“. První sezónou bude však dramaturgie kdysi skandální knihy D. H.

Komorní scéna Aréna hraje Čechova

Ostravská Komorní scéna Aréna není pro divadelní veřejnost pojem neznámý: inscenace *Kročení ženy* či *Průběžná O(s)trava krve* už byly zařazeny do zlatého fondu českého divadla let devadesátých. Čechovův Višňový sad v režii hostující ukrajinské režisérky Oxany Meleshkiny-Smilkové (premiéra 30. 9. 1996) je naprostým mezníkem v historii ostravské avantgardní divadelní scény - co přišlo na svět, je na české poměry zjevem zcela výjimečným.

Aréna staví na bezprostředním kontaktu s divákem. V maličkém sále domovské scény na Masarykově náměstí v Ostravě to ani jinak nejde. A tady někde začíná ona výjimečnost. Všichni herci dovedou hrát na dosah ruky divákovi a neváhají využít příležitost k přímému kontaktu dotykem či adresným oslovením. To, že při takovém pojetí nevyhnutelně dojde k hercké postavy a že jsou zároveň bezeskytku ve své roli pravdiví a věrohodní, platí téměř o všech členech souboru. Všichni herci jsou zároveň muzikanty, tanečníky a zpěváky a tyto schopnosti jsou využívány ne samostatně, ale přísně v duchu dramaturgické a režijní koncepce.

Režisérka Oxana Meleshkina-Smilková patří mezi renomované světové divadelní režisérky. Proč, to svým pojetím Višňového sadu dosta-

tečně vysvětluje. Vyžaduje po herci prožitky maximální intenzity. Pracuje s atmosférotvornými prvky velmi důsledným způsobem, maximálně využívá kontrastu - doslova čaruje. Má mimořádný smysl pro detail - ten zejména v bezprostřední divákově blízkosti vynikne.

Diváci přicházejí na svá místa přes salón sídla majitelky višňového sadu a sedají si „tam mezi stromy“ - oni a jejich svět se posléze stává tím, co je ohroženo, životu samotnému hrozí „kácení“ a zmar. A před očima publika se jeden za druhým představují Čechovovi „životarubci“ - egoistický Gajev (P. Císavský), vyprahlá Raněvská (Kateřina Havelková), lehkomyšlný a smyslný Jaša (René Šmotek), chladně kalkulující Lopachin (Vladislav Georgiev) a další - všichni ve zbesilém viru jevištních akcí horečně se snažící uchopit skutečný život, který jim všem uniká mezi prsty.

Za všechny mimořádné výkony (jak výrazně se pod něj podepsala režisérčina práce s herci!) jediný: Firs jednonohého herce Petra Böhma. Čechovův starý a téměř slepý a hluchý sluha je P. Böhmem zivárněn jako tragický symbol hlubokého protestu proti světu lidí postrádajících bytí jen špetku lidskosti.

Publikum po závěrečném Firsově monologu

vstává a nadšeně aplauduje. Mnozí z diváků mají v očích slzy. Jejich potlesk je nejen vyjádřením díky celému tvůrčímu týmu. Je také vyjá-

Kateřina Havelková v roli Raněvské a Pavel Císavský jako Gajev Foto: M. Poláček

dřením společně vnímané potřeby chránit všechny „višňové sady“, které tvoří lidský život. Je vyjádřením katarze - vyzpovídáním se ze všech zbytečně prožitých chvil.

Ladislav VRCHOVSKÝ

Dřevěné plastiky Augustina Čecha v podzemí Domu pánů z Fanalu

Dům pánů z Fanalu na brněnském Zelném trhu, sídlo Centra experimentálního divadla, žije aktivitami nejen divadelními. Poskytuje své prostory čas od času romantickým koncertům, akcím ekologů a také výtvarným prezentacím. Je škoda, že právě těm se nedostává žádoucího zveřejnění.

O zajímavé výstavě dřevěných soch a reliéfů Augustina Čecha musíte vědět předem, protože na budově zvenčí se o ní mezi divadelními cedulemi nedovíte. Když se proboujete přes odpovědnou osobu ve foyeru, můžete sestoupit po schodišti ke sklepní scéně a ještě níže do klenutého sklepení, které je pro výstavu tohoto druhu jedinečně vhodným prostředím. Čechovy dřevěné plastiky, vyznačující se osobitou invencí a velkým

Augustina Čecha, ať již inspirované antikou či křesťanstvím, jsou velkorysě v pojetí a působí na vnímatele jakousi ztajenou dynamikou, která je nápovědí autorského záměru, i nabídkou k vlastní interpretaci toho, kdo s nimi komunikuje. V drobnějších pracích proniká inspirace přírodními motivy, tvary větví, květů a plodů. Spolu s osobitou kompozicí můžeme na nich, stejně jako na pracích rozměrnějších, obdivovat i autorovu řemeslnou zručnost a dovednost, která vyniká právě při zpracování klasického materiálu, jakým je dřevo.

Dost možná, že to bylo šťastné rozhodnutí, když se pořadatelé z Centra experimentálního divadla rozhodli neuvádět u jednotlivých exponátů jejich názvy: fantazii ná-

Nedorozumění s Antonem Pavlovičem

Višňový sad, s nímž se ve smíchovském Studiu Labyrint představila Komorní scéna Aréna z Ostravy, má z Čechova snad jen titul. Divák neznalý hry (připustíme-li, že někdo takový dnes vůbec do divadla přijde) z představení pochopí, že na začátku přijede na venkovský statek za značného hluku a zmatku společnost lidí a na konci za stejného hluku a zmatku statek opustí.

Co se odehraje mezi tím, pronikne k němu jen nejasně. V paměti podrží divák snad jen to, že statek, na němž všichni z nějakých příčin lpějí, je prodán. Že za tu dobu dojde k mnoha tragikomickým situacím, v nichž se vyjeví složité předivo vztahů mezi jednajícími lidmi, zůstane v podstatě utajeno. Jistě – k Čechovovi je možno přistupovat různě. Je možné si představit, že kupec Lopachin se dorozumívá mobilním telefonem, že statkářka Raněvská fotografuje svůj majetek moderním přístrojem s bleskem nebo že služebná přibaluje Jašovi na návrat do Paříže kondomy. To vše je možné si představit (pomineme-li neuvěřitelnou lacinost, respektive nevkusnost takových aktualizací), ale musí se to dít v řádu, ve stylu inscenace. Ten ale nevznikl.

Představení je špatně nasvíceno. Scénografie (příčka okenních

a dveřních ráků, mobiliář) už v tak stísněném sklepním prostoru omezuje herce a brání divákům v pohledu na ně. Překvapivě nízká je jazyková kultura. Dialog, který – ať si to režie přeje nebo ne – je hlavním jevištním prostředkem, hercům překáží, takže nemohou vytvořit dramatickou postavu. S jedinou, spíše milou výjimkou: tou je půvabně bezprostřední Radka Coufalová, která Aňu tvoří výrazným tanečním gestem (a dobře

zvládá na pianu boogie-woogie). Nejlépe se herci cítí, když na konci přestávky, před začátkem druhé půle – ještě mimo role – zvou diváky k tanci. Když se musí vrátit do rolí, berou to jako smutnou povinnost – a diváci s nimi. Nabízí se otázka, co s tím má společného nebohý dramatik (který vlastně nechtěl nic jiného, než aby se lidi trochu pobavili).

Agentura Foibos přehlídkou České divadlo 1996–97 systematicky mapuje dění v mimopražských divadlech a poskytuje tak zájemcům cenný informační servis. Tak hluboký výkyv v kvalitě, jako tentokrát, však přehlídka dosud neznamenala.

František Knopp

Deník Tělořep, 6. 10. 97, 59. 11. 3. 13